

WATERWINNING IN DE DUINEN: GEBRUIK OF MISBRUIK

Toerisme slurpt grote hoeveelheden water op

Gisteren nog in de krant:

"Vakantieoord drogen op als gevolg van toerisme". Het toerisme slurpt dermate grote hoeveelheden water op, dat het Wereldnatuurfonds het waterverbruik door de toeristische sector aanziet als een probleem van mondiale omvang. Maar hoe is het bij ons, aan de Belgische kust gesteld? We legden ons oor te luisteren bij de Intercommunale Waterleidingsmaatschappij van Veurne-Ambacht (IWVA), die instaat voor de drinkwatervoorziening aan onze Westkust. Directeur-generaal **Frans Vanlerberghe** en geoloog **Emmanuel Vanhoutte** stonden ons graag te woord.

Het zoeken naar een duurzame oplossing

Aan de Westkust gebruiken 56.300 inwoners het gehele jaar door drinkwater, dat geleverd wordt door de IWVA. Tijdens de toeristische zomerperiode moeten ruim 200.000 inwoners van water worden voorzien. Vandaag bezit de IWVA circa 330 ha duinen verdeeld over 4 grote gebieden: Cabour en de Westhoek te De Panne en Sint-André en Ter Yde te Koksijde. In de eerste drie duingebieden wordt grondwater onttrokken ten behoeve van de drinkwaterproductie.

Duinen zijn uitstekend geschikt voor drinkwaterproductie. De infiltrerende neerslag heeft een zoetwaterzak gevormd in de zanden onder de huidige duinen. In natuurlijke omstandigheden is er een afvloeit van dat zoetwater vanuit de duinen naar de polders en de zee. Het is deze afvloeit die de indringing van zout water van onder het strand en de polders verhindert. De beschermende ligging van de waterwingebieden, midden in de duinen en dus ver weg van potentiële vervuilers, garandeert de blijvende goede kwaliteit van het grondwater. De watervoorzieningsmaatschappij is bijgevolg gebaat bij het behoud van open (lees niet-bebouwde) en grote duingebieden. Tevens worden de duinen hoog gewaardeerd omwille van hun natuurwaarde en omwille van hun belangrijke educatieve en recreatieve waarde. Het is de kunst om deze verschillende maatschappelijke belangen op een duurzame manier te verzoenen.

Tegenstellingen in belangen zijn echter niet uit te sluiten: door grondwaterwinning verlaagt het natuurlijk waterpeil in de duinen, waardoor de in oorsprong

ing. Frans Vanlerberghe
IWVA

Directeur-generaal
Doornpanne 1, B-8670 Koksijde
Tel.: 058 53 38 33
Fax: 058 53 38 39
E-mail: water@iwva.be
URL: <http://www.iwva.be>

Manu Vanhoutte
IWVA

Geoloog
Doornpanne 1, B-8670 Koksijde
Tel.: 058 53 38 33
Fax: 058 53 38 39
E-mail: water@iwva.be
URL: <http://www.iwva.be>

natte (en biologisch waardevolle) duinpannen verdrogen. Het volledig bannen van waterwinning in de duinen – en dus het overschakelen op (her)gebruik van oppervlaktewater – is voor de IWVA niet haalbaar: oppervlaktewater is van een veel mindere kwaliteit, vergt een grootschalige zuivering en dient daarenboven nog eens extra gedesinfecteerd te worden. Grondwater heeft daarenboven een constante kwaliteit en het bijkomend voordeel van een lage temperatuur. Ook de huidige ruimtelijke ordening vormt een belangrijk knelpunt: woningen op de rand en in de nabijheid van de pompinstallaties werden gebouwd in tijden van grondwaterwinning, dus in tijden van lage grondwaterpeilen. Een waterwinningstop betekent onherroepelijk een stijging van het grondwater, waardoor deze bewoners (zeker tijdens de wintermaanden) met hun voeten in het water zullen staan.

Het verzoenen van deze maatschappelijke belangen is dus een uitdaging. De IWVA doet in dit kader verregaande inspanning. Redenen genoeg dus om wat dieper in te gaan op de plannen van de IWVA.

Momenteel lijkt de tegenstelling natuurbehoud versus waterwinning het grootste conflict. Is dit altijd al het geval geweest?

Neen, en ook nu zijn heel wat oplossingen gevonden om de ogenschijnlijk tegengestelde belangen te verzoenen. De waterwinningsmaatschappij startte haar activiteiten in Cabour na de eerste wereldoorlog, alwaar een militaire grondwaterwinning werd overgenomen. Door de expansie van de plaatselijke bevolking en de toeristische ontwikkelingen werd de vraag naar drinkwater groter. Omdat de IWVA met enkel waterwinning te Cabour niet aan deze vraag kon beantwoorden, werd na de tweede wereldoorlog gestart met de aankoop van eerst de duingebieden Sint-André te Koksijde en later deze van de Westhoek te De Panne. De aankoop van deze grote duinmassieven voor grondwateronttrekking verhinderde bijgevolg een verdere urbanisatie. Door onze inspanningen zijn dus grote duingebieden gespaard gebleven van bebouwing, want planmatig was bijvoorbeeld Sint-André voorbestemd als woonzone. De IWVA was dus een natuurbeschermer *avant la lettre*, niet zozeer voor het behoud van fauna en flora maar des te meer om onze natuurlijke waterreserves te beschermen. Pas toen alle resterende duingebieden bebouwd geraakten besefte de maatschappij dat duinbescherming een prioritaire zaak was. Daartoe werden enkele reservaten opgericht, en dienden wij ons plots als eigenaar en drinkwatermaatschappij te verantwoorden voor de verdroging. Een duidelijke omkering van de rollen dus, want zonder de inspanningen van de IWVA was het oppervlak aan open duin nog schaarser.

Na vijftig jaar grondwaterwinning geraken de reserves in de zoetwaterlens stilaan uitgeput, zeker als men aan de piekdebieten tijdens het toeristisch seizoen moet tegemoetkomen. Hoe vangt de maatschappij deze tekorten nu op en hoe zal ze dat in de toekomst doen?

Jaarlijks wordt in ons werkgebied tussen de 5,5 en de 6 miljoen m³ drinkwater verbruikt. Omdat wij niet zoveel grondwater kunnen oppompen (anders dreigt de zoetwaterbel onder de duinen te verziltten) kopen wij momenteel ook drinkwater in Frankrijk en bij de Vlaamse bureaus (Tussengemeentelijke Maatschappij der Vlaanderen voor Waterbedeling:

Zeldzame duinvegetaties moeten het juist hebben van hoge waterstanden

MD

TMVW en Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening: VMW). Het grootste deel wordt aangekocht in Frankrijk en dit drinkwater heeft een gelijkaardige kwaliteit als ons duinwater. Het betreft immers grondwater uit kalkrijke massieven in de omgeving van Rijsel. Een bewuste keuze dus voor de aankoop van gezond en onbehandeld grondwater. Ook in de toekomst zullen we vasthouden aan een evenwichtige en duurzame grondwateronttrekking, zodat er geen instroming van zout water zal ontstaan. Daartoe heeft de IWVA het plan opgevat om aan duurzame waterwinning te doen in de duinen. Centraal in dit plan staat het kunstmatig aanvullen van de watervoerende laag in het waterwinningsgebied Sint-André. Daardoor zullen de grondwaterstanden in het eigenlijke waterwinningsgebied en de omliggende duinen stijgen. Dit zal gepaard gaan met een actief natuurbeheer, waardoor dit zowel de drinkwatervoorziening als de natuur ten goede zal komen. Een win-win situatie dus.

Indien de maatschappij gebiedsvreemd water in het duingebied laat infiltreren om de drinkwaterproductie te verzekeren, moet dit uiteraard aan strenge kwaliteitseisen voldoen. Hoe pakken jullie dit aan?

De duinen zijn van nature uit een voedselarm milieu en het heraanvullen van de reserves dient te gebeuren met water van een zeer goede kwaliteit, de kwaliteit van het natuurlijk duinwater benaderend. Dat wil zeggen, het moet arm zijn aan stikstof en fosfor en een laag zoutgehalte hebben. Daarvoor beschikken we momenteel over twee zoetwaterbronnen in de omgeving die na een verregaande

voorzuiwing ingeschakeld zullen worden voor de productie van infiltratiewater: het effluent van de rioolwaterzuiveringsinstallatie van Wulpen en polderwater vanuit de Avekapellekreek. De voorzuivering zal gebeuren aan de hand van een membraanfiltratie (zie kader). Het te infiltreren water zal dan de kwaliteit van het natuurlijke aanwezige grondwater benaderen. Door de infiltratie in de duinzanden kan het water de typische mineralen opnemen, afkoelen en desinfecteren. De duinzanden dienen dus als een tijdelijk reservoir, want het water wordt pas na 40 dagen opnieuw opgepompt voor distributie.

Om het gebiedsvreemd water in het duingebied te laten infiltreren dienen grote infiltratiekanalen gegraven te worden. In hoeverre zijn deze verzoenbaar met recreatie en natuurbehoud?

We spreken liever over een infiltratiepand. Dit pand zal aangelegd worden op een plaats waar zich nu reeds een filterbatterij bevindt. Het is dus reeds 'vergraven' en bovendien een ecologisch minder interessant gebied. De oevers van de infiltratiekanalen zullen tevens op een ecologische manier geprofileerd worden. Het ontwerp kwam tot stand via samenwerking met het Instituut voor Natuurbehoud. Daarenboven wordt reeds vijf jaar een belangrijk deel van de duinen in Sint-André begraasd door Shetland pony's. In ruil voor de verhoogde en continue grondwaterwinning te Koksijde worden de natuurlijke grondwaterwinningen met 1 miljoen m³ afgebouwd, verdeeld over de Westhoek (700.000 m³) en Sint-André

(300.000 m³). Vooral in de Westhoek is dit van het grootste belang om de verdroging in het aanpalende reservaat te keren.

Omwille van de veiligheid van de recreanten en ter bescherming van de installaties zal vrije recreatie in de zones van de infiltratiekanalen volledig geweerd worden. Dit betreft slechts een relatief klein oppervlak. In het algemeen slagen we er toch in om het recreatief medegebruik van onze eigen terreinen mogelijk te houden, door bijkomende wandelwegen te voorzien. In het kader van dit duurzaam dungebruik hebben we ook onze medewerking verleend aan het natuurinrichtingsgebied van de Oosthoekduinen te De Panne. Ook voor Cabour is een beheersplan met recreatieve en natuurbehoudsmaatregelen in de maak.

Belangrijk is wel dat de hoofdfunctie van onze eigendommen waterwinning blijft. Indien maatregelen ten behoeve van de recreatie of natuurbehoud met de uitbating van onze activiteiten zouden interfereren zullen we genoodzaakt zijn de toestemming te weigeren.

Het geleverde drinkwater is momenteel één van de goedkoopste van Vlaanderen. Zal dit in de toekomst, dus na de geleverde investeringen, nog steeds zo zijn?

De maatschappij heeft in het verleden door het oppompen van natuurlijk drinkwater relatief weinig investeringen moeten doen, zeker in vergelijking met maatschappijen die oppervlaktewater moeten behandelen. De opgebouwde financiële reserve wordt gebruikt voor de huidige uitbouw van de infrastructuur. Drinkwater uit de duinen zal dus ook in de toekomst tot de goedkoopste van Vlaanderen behoren.

Interviewer: Dries Bonte

Ter verduidelijking:

Membraanfiltratie: een techniek die gebruik maakt van druk om stoffen via een halfdoorlatende membraan uit het water te verwijderen. De benodigde druk is afhankelijk van de kwaliteit van het voedingswater (o.a. zoutgehalte en temperatuur) en van de grootte van de poriën van het membraan. De IWVA wil infiltratiewater produceren door een combinatie van twee technieken: voorbehandeling van het effluent of het polderwater door microfiltratie (poriëngrootte van het membraan: een tienduizendste van een millimeter) en zout- en nutriëntverwijdering door omgekeerde osmose (nog kleinere poriën). De combinatie van beide technieken garandeert de verwijdering van de kleinste deeltjes zoals virussen en pesticiden.